

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

Capvt XXVI. De Ludo & Sponsonibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

focietas fit eius occasio, non erit commune: vt si inimicus inuentum in via, & ad negotia communia proficentem vulnerauerit: si absentem amicus heredem non scripserit, vide Siluestrum, Societas 1. num. 9.

Denique si alter sociorum prodigè administraret ex lucris, teneretur alteri compensare. Vnde sequitur, in contractu societatis inter maritum & vxorem, vbi lucra sunt communia, si maritus, cui commissa est administratio, prodigè agat; soluto matrimonio, illius heredes teneri vxori: quia prodiga administratio, non est administratio, sed profusio: & aliàs, hoc ipso, quo lucra aliqua extant, dimidia pars est vxoris; sicut in alio societatis contractu, ad commune lucrum inito, quare teneretur sicut socius, cui concessa administratio ad bonum commune. Vnde in hoc casu vxor, si alia ratio sibi consulendi non suppetat, poterit vti occulta compensatione, quantum ex prodigè donatis, vel consumptis à marito ad

eam pertinebat; vt rectè Petrus Nauarr. lib. 3. de restitut. cap. 1. num. 114.

Contrarium tamen docet Nauarr. cap. 17. numero 155. vbi dicit, maritum non teneri restituere vxori, quæ de lucris communibus malè impendit. Ratio ipsius est; quia, inquit, illa sola, quæ tempore diuortij inueniuntur lucrifacta, censentur lucra: reliqua enim, licet pro dimidio lucrifiant vxori, lucrifunt tamen reuocabiliter, ita vt maritus benè vel malè administrando, potuerit illa sibi & vxori reuocare. Sed hæc ratio non est solida: nam reuera vxor habet dominium & possessionem talium bonorum ab initio quo sunt acquisita, non minùs quàm maritus, etsi partialis; sicut quando res indiuisa, est communis duorum: & maritus nihil præ illa iuris in eis habet, nisi administrationis. ergo ab initio ei pars dimidia debetur; & si maritus malè administraret, non potest hoc iuri vxoris officere, sicut nec in paraphernis.

CAPVT VIGESIMVM SEXTVM.

De Ludo & Sponſionibus.

Habet 5. Dubitationes.

DVBITATIO PRIMA.

Quid ludus, quid sponſio, & vtrum hi contractus sint liciti.

LUDVS propriè accipitur pro di-
ctis vel factis ad oblectationem
animi destinatis, vt colligitur ex
D. Thoma 2. 2. qu. 168. art. 2. hic
verò accipimus pro contractu, quo
ludentes inter se paciscuntur, vt
victori cedat quod vterque deposuit.

Contractus ludi. Itaque ludus propriè est veluti certamen quoddam duorum, ad animi oblectationem pertinens. *contractus autem ludi est pactum, vt victori certaminis, res ab vtroque exposita tribuatur.*

Sponſio. Sponſio est contractus, in quo duo de veritate vel euentu alicuius rei contententes sibi vicissim aliquid spondent, vt id eius sit, qui veritatem fuerit affectus.

Esse iure naturæ licitos. Vterque contractus iure naturæ est licitus, modo debita conditiones adsint. sicut enim in potestate cuiusque est rem suam alteri donare absolute; ita etiam transferre in alterum sub aliqua conditione; siue ea fortuita sit, siue ex industria pendeat. Vnde non est verum, ex intentione lucri reddi illicitum, & mortiferum peccatum, vt vult Silueſter v. Ludus, q. 4. & alij, quos ibi citat, nisi affectus lucri sit immoderatus. non tamen erit ob hanc causam peccatum mortiferum, nisi affectus ille, ex quo procedit, tantus sit, vt quis ex illo paratus sit facere notabilem iniuriam proximo, vel aliquod præceptum sub peccato mortifero obligans violare, vt si amore lucrandi per ludum, die festo omittat Sacrum.

Quidam iure ciuili prohibiti. Aduerte tamen Primò, Quosdam ludos iure ciuili esse prohibitos, etiam laicis; vt sunt omnes ludi, qui magis fortunâ quàm arte reguntur, qui communiter nomine *alearum* significantur in Lu-

re; vt patet L. 1. & 3. C. de aleatoribus: vbi etiam quinque dumtaxat ludi permittuntur, *curſus, saltus, vibratio quintiana* (id est, hastiludium absolute spiculo) *lucta & hippodromus*; & conceditur ditioribus vt in singulas commiſſiones, vnum solidum (nummus erat aureus) tantummodò possint deponere. *si in plus lusum fuerit, inquit, neque repetitio detur, & solum repetatur.* Causa huius prohibitionis est triplex. Prima, quòd ex hoc genere ludi sæpè ira & blasphemæ in Deum (cui euentus fortuiti solent assignari) concitentur. Secunda, quòd inter ludentes sæpè oriuntur lites & pugna. Tertia, quòd facillè tota substantia per illud exhauriatur: vnde fit vt ad furta & latrocinia se conserant. insinuantur hæc d. L. Alearum, supra. Iure Digestorum etiam prohibitus erat aleæ lus, præsertim si quis in pecuniam luderet; vt habetur L. Solent. 2. de aleatoribus: vbi tamen permittuntur quinque illi ludi supradicti, virtutis exercendæ causâ. vetitum etiam erat commodare illis locum ad ludendum, L. 1. ibidem. Ex quibus apparet, quantum meliores fuerint in hac causa mores illius æui quàm huius.

Aduerte Secundo, Iure Canonico Clericis esse prohibitum ludum alearum, vt patet can. 41. Apostolico, *Episcopus, aut presbyter, aut diaconus alea atque ebrietati vacans, aut desinat, aut deponatur.* & can. 24. *Subdiaconus, aut cantor, aut lector similia faciens, aut desinat, aut separetur;* (id est communionem priuetur) *similiter & laici.* Et c. Clerici 15. de vita & honestate Clericorum, ex Concilio magno Lateran. *Ad aleas & taxillos non ludant, nec huiusmodi ludis intersint.* Et cap. Inter dile-

dilectos. 11. de excessibus Prælatorum, collatio beneficij facta cuidam Clerico irritatur, quia erat publicus aleator, & vsurarius. Denique Concil. Trident. sess. 22. cap. 1. de reform. *Statuit sancta Synodus, ut quæ alias à Summis Põrificibus, & à saceris Cõciliis de Clericorum vita, honestate, cultu, doctrinâq; retinenda, ac simul de luxu, comestationibus, choreis, aleis, lusibus, necnon secularibus negotijs fugiendis sancta fuerunt; eadem in posterum iisdem penis, vel maioribus, arbitrio Ordinariorum imponendis obseruentur, &c.* Ex quibus sequi videtur, esse peccatum mortiferum: non quidem si semel, bis, tẽrve clericus sic luserit; sed si huic ludo vacauerit, id est, crebrò & per longum tempus luserit: his enim solis pœna imponuntur. Itaque si ad breue tempus recreationis causâ, etsi crebrò, sic luserit, non damnandus peccati mortiferi, si absit scandalum; præsertim cum hoc tempore isti Canones non videantur recepti, (nisi quatenus prohibent id fieri cum periculo scandali) neque per
 6 Superiores curentur executioni mandari. Laicis tamen non est peccatum mortiferum, nisi alicubi aliqua lex politica, sub gravi pœna id prohibens, sit in vigore; quia iure Canonico non est illis vitium, nisi canone illo Apostolorum 42. cuius hac in parte obligatio per contrariam consuetudinem iam olim cessauit; sicut & obligatio illius Authent. Iustiniani. vnde id per se in illis non est modò vllum peccatum; quamuis ratione circumstantiarum plerumque cum peccato fiat.

D V B I T A T I O I I.

Quæ conditiones requirantur ad iustitiam huius contractus.

⁷ *Prima conditio.* **R**espondeo, Tres potissimum requiri. Prima est, Ut ludentes habeant liberam dispositionem rei, quam in ludum deponunt: non enim possunt res alienas, vel quas alienare non possunt, periculo exponere.

Secunda. Secunda est, Ut alter alterum per iniuriam (vt minis, fraude, conuitiis) ad ludum non pertraxerit; quia si ille sic pertractus perdat, alter est ei causa damni per iniuriam, ac proinde tenetur ei ad restitutionem. Ita Caietan. 2. 2. q. 32. art. 7. ad secundum. Covarr. ad reg. Peccatum, p. 2. §. 4. num. 7. Sotus lib. 4. quæst. 5. art. 2. & alij; adeò vt hæc sententia ferè sit communis Doctorum: vt si simulet se parum peritum, vt alterum alliciat, qui alioquin ludere nolisset; si conuitiis laceſcat, ad quæ vitanda alter consensit in ludum, aliàs non consensurus.

⁸ Aduerte tamen, quosdam putare, dum quis minis vel conuitiis coactus luserit & perdidit, victorem non teneri ad restitutionem. Ita Molina disput. 116. & Franciscus Garcia de contractibus p. 2. cap. 19. Probari potest Primò, Quia talis absolute voluntariè luserit, & solùm secundùm quid inuoluntariè; atqui tale voluntarium est sufficiens ad transferendum dominium; præsertim contractu oneroso: vt patet cum quis inuitus vendit domum suam iusto pretio: ergo, &c.

Si dicas, talem contractum posse rescindi, & alterum teneri ad restitutionem: Respondebo, id fieri posse, quando ea quæ commutata sunt, possunt restitui; non autem quando sunt aliquid

transiens; sicut hîc, vbi proximè sit commutatio iuris lucrandi cum iure lucrandi; quæ non possunt restitui, quia ipso actu pereunt.

Secundò, Si ille sic inductus vincat, poterit retinere lucrum: ergo etiam inductor poterit, si lucratur: debet enim esse par vtriusque conditio.

Tertiò, Hoc ipso, quo intendis lucrari ab altero, censeris ei concedere liberè ius lucrandi à te: alioquin debebas habere animum restituendi in euentum lucri; nam aliàs non esset aequalitas: ergo non tenetur.

Hæc sententia est probabilis: contraria tamen, quæ est communis, videtur verior. Primò, quia est contractus per iniuriam extortus: ergo ratione iniuriæ tenetur ad restitutionem damni ex illo secuti. Confirmatur, qui abstulit illi libertatem & arbitrium animi per iniuriam: ergo tenetur illam ei restituere. Secundò, Si per vim cogam te ludere cum tertio, & periculo dare rem tuam, tenebor ad restitutionem, si inde damnum tibi proueniat: ergo etiam collusor tenebitur, si te cogat: nam vtrobique eadem est iniuria. Tertiò, Si cogam te mecum inire contractum societatis mercaturæ, tenebor ad restitutionem, si nauis pereat, vel si alia damna accidant; quia sum causa sine qua damnum non incurrisse: ergo similiter hîc. Quartò, Denique non est dubitandum quin collusor teneatur ad restitutionem, si tu non habeas animum lucrandi: atqui animus lucrandi ex contractu, supposita coactione iniusta, non admit ius faciendi damni, si quod fortè ex tali contractu secutum fuerit; nam in potestate ipsius est, contractum confirmare vel rescindere: ergo, &c.

Ad Primum, Etsi tale voluntarium mixtum absolute sufficiens sit ad validum aliquatenus efficiendum contractum, & ad dominium secuta traditione transferendum; tamen si illud vi vel fraude fuit extortum; potes acta rescindere, & rem alienatam recuperare. nam ratione iniuriæ competit tibi actio in rem, & in personam, vt dictum est cap. 17. dubit. 6. Nec refert, quòd ea, quæ per se primò in contractu ludi commutatur, non possint restitui; id enim est per accidens, nempe quia non extant: satis est damnum inde secutum rependi posse; qui enim coactus luserit, non sponte sua, sed metu compulsus, alteri spem lucrandi concessit, & ludum executus est: vnde illi damnum obuenit.

Ad Secundum, Neganda est consequentia; tenetur enim inductor ratione iniuriæ, ex qua damnum alteri obuenit; quia debet esse par conditio ludentium, si præcisè contractum ludi spectes; secus si intercedat iniuria. si enim mihi iniuriam facis in numero punctorum, vel calculatorum, non potes lucrari: ego tamen possum. Item debet esse par conditio, nisi alter tacitè iure suo cedat: sicut cum quis exponit præsentem pecuniam contra creditam: nam qui ludit credito, ei à iure datur potestas non soluendi, & solutum repetendi. Sic qui ludit cum eo, qui per iniuriam cogitur, sponte subit hoc onus: vnde sibi ipse imputare debet, si commodum non possit reportare ex ludo.

Ad Tertium, Qui compulsus ludit, non liberè, sed coactè dat alteri ius lucrandi; sicut qui coactus inire societatem, vel alium contractum: vnde potest reuocare, nec est necesse vt habeat animum restituendi, si ipsum lucrari contingerit; quia

quia quando quis coactus per iniuriam contractum fecit, est in potestate ipsius postea illum ratificare, vel in irritum reuocare, prout illi commodius fuerit, ut ostensum est cap. 17. dub. 6.

12 *Importuna preces.* Importunæ preces, quibus aliquis te ad lusum attraxit, non sufficiunt ut teneatur ad restitutionem, nisi tanta sit importunitas, ut tibi malis rem tuam periclitari, quàm tantis molestiis affici, quod rarum est. Iuxta hæc intelligendum & limitandum quod habet D. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 7. ad secundum, de trahente ad lusum ex luctu cupiditate.

13 *Ne fraudibus utantur.* Tertia conditio est, ut non utantur fraudibus contra leges ludi; alioquin tenentur tum ad restitutionem eius quod sic lucrati sunt; tum etiam ad reparationem damni, quod incurrit qui alioquin lucraturus erat: qui enim fraude vicit, non tantum tenetur restituere id quod ab altero accepit; sed etiam quod alter iuste lucraturus erat, nisi fraude impeditus fuisset: quia est huius damni causa iniuste. si tamen erat dubium an esset lucraturus, non teneatur ei rem suam, quam exposuerat, dare; quia in dubio melior est conditio possidentis. tenetur tamen rem, quam ab eo sic lucratus est, restituere, ob eamdem causam: quia in dubio non possum mihi rem alterius attribueret, eò quod in dubio melior sit conditio prioris possidentis. Leges autem ludi sunt, quas vel ipsi ludentes communi consensu inter se statuere, vel si nihil hac de re egerint, quæ eo loco, vel apud eam gentem, cuius more ludete statuerunt, sunt receptæ: nam contractus, nisi aliud exprimitur, censentur celebrari secundum consuetudines loci; quamvis fortè alter contrahentium, vel uterque aliquas earum ignoret. Fraudens tamen, seu astutia communi consuetudine recepta, vel in quas expressè aut tacitè ludentes consentiunt, sunt licitæ; nec reddunt obnoxium restitutioni: ut si quis aduertens se certè lucraturum, roget aduersarium, vel sine deponere duplum: aut si videat errantem in numerandis signis, & non moneat: quisque enim suas tantummodò partes agit, neque censetur ludenti prodesse, quod per negligentiam non aduertit. hoc tamen non est iniuste verum, sed tantum ubi consuetudine id est receptum.

14 *Astutia.* Tertia conditio est, ut non utantur fraudibus contra leges ludi; alioquin tenentur tum ad restitutionem eius quod sic lucrati sunt; tum etiam ad reparationem damni, quod incurrit qui alioquin lucraturus erat: qui enim fraude vicit, non tantum tenetur restituere id quod ab altero accepit; sed etiam quod alter iuste lucraturus erat, nisi fraude impeditus fuisset: quia est huius damni causa iniuste. si tamen erat dubium an esset lucraturus, non teneatur ei rem suam, quam exposuerat, dare; quia in dubio melior est conditio possidentis. tenetur tamen rem, quam ab eo sic lucratus est, restituere, ob eamdem causam: quia in dubio non possum mihi rem alterius attribueret, eò quod in dubio melior sit conditio prioris possidentis. Leges autem ludi sunt, quas vel ipsi ludentes communi consensu inter se statuere, vel si nihil hac de re egerint, quæ eo loco, vel apud eam gentem, cuius more ludete statuerunt, sunt receptæ: nam contractus, nisi aliud exprimitur, censentur celebrari secundum consuetudines loci; quamvis fortè alter contrahentium, vel uterque aliquas earum ignoret. Fraudens tamen, seu astutia communi consuetudine recepta, vel in quas expressè aut tacitè ludentes consentiunt, sunt licitæ; nec reddunt obnoxium restitutioni: ut si quis aduertens se certè lucraturum, roget aduersarium, vel sine deponere duplum: aut si videat errantem in numerandis signis, & non moneat: quisque enim suas tantummodò partes agit, neque censetur ludenti prodesse, quod per negligentiam non aduertit. hoc tamen non est iniuste verum, sed tantum ubi consuetudine id est receptum.

15 *Astutia.* Tertia conditio est, ut non utantur fraudibus contra leges ludi; alioquin tenentur tum ad restitutionem eius quod sic lucrati sunt; tum etiam ad reparationem damni, quod incurrit qui alioquin lucraturus erat: qui enim fraude vicit, non tantum tenetur restituere id quod ab altero accepit; sed etiam quod alter iuste lucraturus erat, nisi fraude impeditus fuisset: quia est huius damni causa iniuste. si tamen erat dubium an esset lucraturus, non teneatur ei rem suam, quam exposuerat, dare; quia in dubio melior est conditio possidentis. tenetur tamen rem, quam ab eo sic lucratus est, restituere, ob eamdem causam: quia in dubio non possum mihi rem alterius attribueret, eò quod in dubio melior sit conditio prioris possidentis. Leges autem ludi sunt, quas vel ipsi ludentes communi consensu inter se statuere, vel si nihil hac de re egerint, quæ eo loco, vel apud eam gentem, cuius more ludete statuerunt, sunt receptæ: nam contractus, nisi aliud exprimitur, censentur celebrari secundum consuetudines loci; quamvis fortè alter contrahentium, vel uterque aliquas earum ignoret. Fraudens tamen, seu astutia communi consuetudine recepta, vel in quas expressè aut tacitè ludentes consentiunt, sunt licitæ; nec reddunt obnoxium restitutioni: ut si quis aduertens se certè lucraturum, roget aduersarium, vel sine deponere duplum: aut si videat errantem in numerandis signis, & non moneat: quisque enim suas tantummodò partes agit, neque censetur ludenti prodesse, quod per negligentiam non aduertit. hoc tamen non est iniuste verum, sed tantum ubi consuetudine id est receptum.

DUBITATIO III.

Utrum is qui ludo vetito aliquid est lucratus, teneatur ad illius restitutionem.

16 *Sententia DD. antiquorum.* Quidam Doctores docent, acquisita ludo vetito, nullo modo retineri posse, eò quod dominium per talem ludum non transferatur; sed esse restituenda vel pauperibus, si victus victorem induxit ad lusum; vel ipsi victo, si illum victor induxit. Ita D. Bonauentura in 4. d. 15. numer. 67. expressè docet de aleatoribus, idemque sentit de omnibus ludis illicitis: nam ratio ipsius ad omnes pertinet. Idem tenent D. Thomas eadem dist. qu. 2. art. 4. quæstioncula vlt. ad secundum, Richard. eadem distinct. in fine. Palud. eadem dist. qu. 3. art. 5. & alij quidam.

17 *Nò esse obnoxia restituti.* Resp. & Dico Primò, Omnino verius esse, acquisita ludo vetito retineri posse, nec esse obnoxia restitutioni ante sententiam Iudicis iubentis

restituere. est communis sententia DD. aliorum, Alexandri Halensis 4. p. q. 86. memb. 3. a. 6. Adriani in 4. tractat. de restit. 9. Quia in superioribus. Ioannis Medina C. de restit. qu. 22. Castro l. 2. de lege pœnali, cap. 2. Soti lib. 4. de lust. q. 5. art. 2. Couarr. supra n. 2. & 3. & aliorum. Idem tenent passim Canonistæ in cap. pœnult. de vita & honest. Clericorum, teste Couarr. Probatur, quia contractus ludi Iure naturæ habet vim transferendi dominij: ex eo autem, quod talis ludus est prohibitus, neque Iure naturæ, neque Iure positivo impeditur dominij translatio: ergo acquisita tali ludo, non sunt obnoxia restitutioni. Maior patet ex dubit. prima. Minor probatur; non enim impeditur Iure naturæ; quia et si contractus aliquis sit prohibitus, vel etiam Iure naturæ illicitus, non ideò naturalis ratio dicitur esse irritum; ut patet in matrimonio contracto post votum castitatis, vel post sponsalia cum alio inita; in venditione rei, quam Deo vouisti: in promissione facta meretrici pro vsura corporis. aliud enim est, contractum esse illicitum, aliud esse irritum, seu carere vi obligandi; multa enim illicitè fiunt, quæ tamen facta, tenent. Sed neque Iure positivo Ca-

18 *Ius Casp. reum.* fareo, (de quo illi Doctores loquuntur) quia Ius illud nusquam irritum reddit talis ludi contractum: sic enim habetur L. Aleatorum. 2. C. de aleatoribus, de quibus maximè possit dubitari: *Nulli liceat in publicis vel priuatis domibus vel locis ludere, neque in genere, neque in specie: & si contra factum fuerit, nulla sequatur damnatio; (id est, victus non cogatur soluere) sed solutum reddatur, & competentibus actionibus repetatur ab his qui dederint, vel eorum heredibus, aut his negligentibus, a patre; aut defensoribus illius ciuitatis, vel recipiat fiscus, non obstante quinquaginta annorum prescriptione.* In Græco textu sic habetur: *Victum in alea lusu non posse conueniri, & si soluerit, habere repetitionem tam ipsam quam heredes eius, aduersus victorem & eius heredes: idque perpetuo, etiam post triginta annos.* Hæc leges non reddunt irritum ludi contractum, nec efficiunt ludentes inhabiles ad dominium transferendum; sed solum concedunt perdenti repetitionem: quod Do-

19 *Debet repeti in iudicio.* ctiores passim intelligunt de repetitione in iudicio, ut per sententiam Iudicis recuperetur amissum. vnde inferunt, non sufficere ut repetitio priuatim fiat, aut etiam ut fiat in iudicio, nisi sequatur condemnatio, qua victor iubeatur restituere; ante hanc enim, victorem non teneri. Ita Couarruias supra numero 8. Castro lib. 2. de potest. legis pœnal. cap. 2. corol. 3. Medina qu. 22. & alij. Ratio est, quia hæc lex, qua parte iubet solutum reddi, est pœnalis; ac proinde non obligat ad id præstandum, quod in pœnam statutum est, ante sententiam; vel si non est pœnalis, saltem est dispositiua modi, quo res perdit debet recuperari; sicut cum concedit restitutionem in integrum contra prescriptionem, vel contractum vtrimque impletum; iuxta ea, quæ diximus supra cap. 6. dubit. 18. & cap. 17. dubit. 9. quod etiam satis colligi potest ex illis verbis, *Competentibus actionibus repetatur ab his qui dederint, &c.* ubi solum conceditur ius repetendi per ministerium Iudicis. Adde, non esse consentaneum moribus hominum, ut victor obligetur ante sententiam: quia rari futuri sunt, qui sponte restituent; & ita conscientia hominum implicarentur abique fructu. Deni-

Denique conſuetudine receptum eſt, vt nemo putet ſe teneri hac lucra reddere, niſi per ſententiam Iudicis compellatur.

Dices, In Græca editione dicitur, *Data ſuper aleæ luſu cautio ſi irrita & condici poſſit*: ergo contractus ludi eſt irritus, ac proinde ſolutum debet reſtitui, etiam ante ſententiam?

20
Cautio in-
terueniens.

Reſp. *Cautio* diſtingui ab ipſo contractu, ad cuius ſecuritatē datur: vnde etſi cautio ſit irrita, non idēo contractus ludi eſt irritus. dicitur autem irrita *cautio*, quia ex vi ipſius non poteſt victus cogi ad ſolutionem: & ſi quis ex ea coactus fuerit ſoluere, eō quod non potuerit probare illam eſſe datam ſuper aleæ luſu, poteſt vti occulta compensatione; quia coactus eſt ſoluere ex vi cautionis, quæ nullam vim habebat.

21
Si victor
inope diat
ſenſentiā.

Petes Primò, Quid ſi victor impediatur ne Iudex illum condemnet ad reſtitutionem lucrorum, tenebitur ne adhuc reſtituere?

Reſpond. Si impediatur per vim vel fraudem, tenebitur: quia per iniuriam impeditur ne victus poſſit recuperare id, ad quod leges ei luſu tribuunt. ſi autem abſque vi vel fraude impediatur, non tenebitur; quia vitur Iure ſuo, ne condemnetur. vt ſi neget ſe quidquam ludo lucratum, eō quod res ſit omnino occulta, nec victus habeat vllum teſtem quo id probet. cum enim hic examinatur criminaliter, vt puniatur priuatione lucri in pœnam criminis; non tenetur fateri, etiam ſi ſub iuramento rogetur, antequam ſit ſemiplenè probatum per vnum teſtem omni exceptione maiorem, vt docet Molina diſputat. § 14. Hac ſententia probabilis eſt. Contraria tamen videtur verior, ex contrario fundamento. non enim iſta lex videtur eſſe pœnalis, ſed diſpoſitiua æqui & boni, ne homines rebus ſuis per ludum irrecuperabiliter priuentur, cum magno Reipubl. incommodo, vt dictum eſt dubit. 1. ſicut illæ leges, quæ certis caſibus concedunt in integrum reſtitutionem. Confirmatur, quia ſi victor in pœnam delicti condemnaretur ad reſtitutionem lucri, non deberet fieri reſtitutio victo, qui fuit particeps delicti, ſed fiſco; ſicut cum aliquid datum eſt pro adulterio, vel homicidio. Itaque victor non examinatur criminaliter, ſed civiliter; ſicut cum petitur reſtitutio in integrum: ac proinde rogatus tenetur fateri veritatem, etiam ſi res occulta ſit.

22
Si victus
non audeat
repetere.

Petes Secundò, Quid ſi victus non audeat repetere in iudicio, metu dedecoris, poteritne vti occulta compensatione aduerſus victorem?

Reſpond. Non poſſe. Ita Caſtro & Medina ſuprà. Idem tenet Sotus, etſi dubitanter. in eadem ſententia eſt Adrianus qu. de Ludo, §. Sed oritur ex his: etſi Sotus & Medina contrariam ſententiam ei tribuant. Ratio eſt, quia victus non habet ius ad recuperandum amiſſum, niſi per Iudicis ſententiam: aliud enim ei leges non concedunt. poteſt tamen minari accuſationem & repetitionem in iudicio; & ſi victor, vt hoc declinet, reſtituat ei lucrum, poterit victus illud accipere; modo tamen verè animum haberet in iudicio repetendi; quia tunc tanti valet repetere, quanti eſt id, quod accipit vt non repetat. Secus ſi non habebat animum repetendi, ſed ſolum ſungebat, iuxta Molinam loco cit. Quamuis etiam in hoc caſu verius putem, poſſe accipere; quia habet Ius repetendi: quo Iure cedit. vide ſuprà cap. 17. dub. 6.

23

Reſp. *Cautio* diſtingui ab ipſo contractu, ad cuius ſecuritatē datur: vnde etſi cautio ſit irrita, non idēo contractus ludi eſt irritus. dicitur autem irrita *cautio*, quia ex vi ipſius non poteſt victus cogi ad ſolutionem: & ſi quis ex ea coactus fuerit ſoluere, eō quod non potuerit probare illam eſſe datam ſuper aleæ luſu, poteſt vti occulta compensatione; quia coactus eſt ſoluere ex vi cautionis, quæ nullam vim habebat.

DUBITATIO I V.

Utrum is, qui ludo vetito perdidit, teneatur ſoluere in foro conſcientiæ.

24
Quidam DD. dicunt teneri ſoluere, quamuis ſolutum poſſit poſteà in iudicio repetere. Ita Caſtro & Medina ſuprà. Ratio eſt, quia Iure naturali quiſque tenetur implere promiſſa.

Reſpond. tamen, Iure communi Caſareo non teneri ſoluere quod ſic amiſit. Ita Adrianus ſuprà, Couarr. ad regul. Peccatum, p. 2. § 4. num. 8. Inſinuat Nauarr. cap. 20. num. 17. videtur enim probare ſententiam Adriani & Couarruuiæ.

Probatuſ Primò. Quia Iure Caſareo ſancitur, vt victus non cogatur ſoluere: atqui parum eſt non cogi in foro externo, ſi interim cogitur in foro conſcientiæ. deinde cur vult illum non cogi, niſi quia mens eius eſt, vt non ſoluat, & rebus ſuis ſe non exuat, & victor non fruatur lucro?

Secundò, Ibidem conceditur, vt victus & eius heredes poſſint ſolutum repetere: atqui hoc ipſo videtur concedi, vt non teneatur ſoluere: cur enim non eximat illum obligatione ſoluedi, cui concedit Ius, ſi ſoluere, repetendi? Confirmatur, quia qui ad agendum admittitur, eſt multo magis ad excipiendum admittendus, vt habetur cap. Qui ad agendum. de reg. Iuris in 6. ergo cum victo detur actio ad recuperandum pretium ſolutum, conceditur eidem etiam Ius excipiendi contra victorem, vt ei non ſoluat. quorſum enim per inuiles ambages ducatur, vt rem ſuam recuperet, cum ab initio poſſit non ſoluere?

Tertiò, in lege Græca redditur irrita omnis cautio data ſuper aleæ luſu. vult ergo ex aleæ luſu non naſci obligationem ſoluedi. cur enim vellet cautionem, quæ contractum confirmet, eſſe irritam, ſi ex contractu vellet aliquam obligationem naſci?

Nec obſtat, quod Iure natura teneamur promiſſa liberè facta implere: hoc enim verum eſt, niſi maior poteſtas reddat ea irrita & inualida; aut niſi faciat poteſtatem non implendi; quod ob iuſtam cauſam facere poteſt. Idem dicendum de quouis alio contractu. quamuis enim lex contractum ludi non reddat propriè irritum; (victor enim poteſt exigere à victo ſolutionem rei, quam lucratus eſt; & cum ei tradita fuerit, acquirit eius dominium, nec tenetur eam reſtituere victo ante ſententiam: quod eſt ſignum, contractum non fuiſſe irritum) tamen cōcedit victo poteſtatem liberandi ſe, & excutiendi obligationem per contractum inductam, ſi velit. Itaq; etſi victor poſſit ſolutionem exigere, tamen non poteſt eam extorquere, ſi victus beneficio legis vt volens, nolit ſoluere.

Petes Primò, Quid ſi vterque renuntiauit beneficio legis, ceſſeritque Iure ſuo; poteritne victus adhuc denegare ſolutionem?

Reſpondeo, Si ſolum renuntiauit ſimplici verbo abſque iuramento, poterit non ſoluere; & ſi ſoluere, repetere: ſimplex enim ceſſio non priuat hominem Iure, quod lex ei tribuit, in fauorem boni communis. alioquin facillimè omnis vis legis redderetur inanis & fruſtratoria. Si verò renuntiauit cum iuramento, iurando ſe non vſurum beneficio legis, tenetur ſoluere, & ſolutum non poteſt repetere; ſi tamen de ea re liberè poterat diſponere, quia iuramentum de relicta, alteri

25

Obiectio.

Lex dat
poteſtatem
excutiendi
onus ſol-
uendi.

26

Renuntia-
tio beneficij
legis.

alteri factum, neceſſario eſt ſeruandum, vt pater cap. Quamuis pactum, de pactis, in 6. Si iurauit tantum ſe ſoluturum, tenetur quidem ſoluere, ſed poterit ſolutum repetere; quia non iurauit ſe non repetiturum: niſi forte mens eius fuerit etiam ad hoc ſe obligare; iuramentum enim ſecundum mentem iurantis aſtringit.

27 *An hoc iuramentum poſſit relaxari.*
Petes Secundò, Vtrum iſte in hoc euentu poſſit petere iuramenti relaxationem à Præſato, & tunc non ſoluere, vel ſi ſoluit, repetere? Molina putat tale iuramentum non poſſe relaxari abſque conſenſu eius, cui factum eſt; quia factum eſt in illius commodum, abſque vi & fraude: ac proinde per illud acquiſitum eſt illi ius, quo non poſſet ſpoliari iniuriſ. Alij verò putant, abſolute relaxari poſſe, ſicut iuramentum de ſoluendis vſuris. Verum dicendum eſt, tale iuramentum poſſe relaxari, ſi ſolum iurauit ſoluere, ſeu tradere rem, abſque intentione non repetendi; quia tale iuramentum non confirmat contractum; cum non excludat priuilegium legis, quo conceditur repetitio. Si autem iurauit ſoluere, & non repetere, vel faltem ea mens eius fuit, eſt non expreſſerit; non poſſet relaxari iniuriſ eo, cui præſtitum eſt, niſi viſ aut fraus interuenerit.

Secus eſt de iuramento ſoluendi vſuras: hoc enim eſt per iniuriam extortum, & vſurarius per hoc nullum ius acquirit; ſed ſolum eſt implendum, ne Deus videatur fuiſſe aſſumptus in teſtem falſi. vide cap. 17. dub. 7.

DUBITATIO V.

Utrum per ludum & Sponſiones poſſit lucrari is qui non poſſet perdere.

28 *Si alter ſit certus lucrandi.*
Notandum eſt, Eſſe poſſiſſimum dubium in tribus caſibus. Primus eſt, Si alter ſit ita peritus ludi, vt moraliter certum ſit ipſum lucraturum; aut ſi ita ſit certus de re ſuper qua ſit ſponſio, vt non poſſit amittere. Videri poſſit alicui, hōs poſſe lucrari, ſi nihil ſimulat aut fraudulenter agant, quò alios ad ludum vel ſponſionem pertrahant, ſed ſimpliciter ſe offerant: quod expreſſe docet Toletus l. 5. c. 27. de faciente ſponſionem, quod etiam docuit Decius conſil. 115. & Couarr. regula Peccatum, p. 2. §. 4. n. 6. Deij ſententiam approbans. eademq; videtur ratio ludentis; quia non tenetur ex iuſtitia ſuam peritiam declarare aduerſario ne ille amittat: quiſque enim hīc ſuas partes agitalle verò ſuæ temeritati imputare debet, quòd ignotum prouocari, aut prouocatus, periculo perdendi ſe expoſuerit, non examinata eius qualitate. Nec obſtare videtur, quòd is, qui vendit rem aliquam, teneatur vitium eius occultum aperire, ac proinde pari ratione eum, qui ludit, teneri ſuam peritiam patefacere. Reſponderi enim poterit: Primò, Venditorem ad hoc ex iuſtitia non teneri, ſi emptor id non poſtulet, ſed ſuo iudicio rem explorare velit; iuxta ea quæ dicta ſunt ſuprà c. 21. dub. 11. Secundò, Quidquid ſit de venditore, aliam eſſe rationem in ludo; quia in venditione & emptione quaeritur æqualitas rei & pretij: in ludo verò & ſponſionibus quaeritur victoria, vel fortuna, vel induſtriæ, vel ſcientiæ. vnde etiamſi tua induſtria vel ſcientia ſit maior, non teneris eam aduerſario patefacere. ſatis eſt vt eam non tegas aliqua ſimulatione, qua alter decipiatur.

Verum contraria ſententia eſt communis, vnde & nobis amplectenda. Fundamentum huius eſt, non quòd quidam ponunt, quia debet eſſe par conditio ludentium, (id enim verum non eſt de paritate induſtriæ, vel notitiæ; ſed de paritate in legibus ſeruandis, & iure lucrandi vel perdendi; vnde ad rem non facit) ſed quia error ſeu dolus dat cauſam contractui. ſi enim hic alterius peritiam noſſet, nollet ſuam cum ea committere: at quando error dat cauſam contractui, hic vel irritus eſt, vel in irritum reuocari poſſet; vt oſtenſum eſt cap. 17. dubit. 5. num. 29. & ſeq. Vide, ſi placet, quæ ibi dicta: ex quibus rationi alterius ſententiæ reſponderis.

Nec obſtat, quòd is cui in ludo felicior ſors aut partitio accidit, ita vt certus ſit de lucro, poſſit eare diſſimulata augere ſponſionem, & offerre duplum aut quadruplum in ludum, etiamſi alter decipiatur; vt docent Couarr. & Decius ſuprà, & Ioannes Medina C. de reſtit. q. 22. & alij: quia ludi leges conſuetudine receptæ id permittunt, vt iidem Auctores docent. vnde ſi conſuetudo ſimili modo permetteret exceſſum peritiæ in altero, non putarem cogendum ad reſtitutionem.

31 *Si habet animum non ſoluendi.*
Secundus caſus eſt, Cum is, qui ludit, habet animum non ſoluendi, vel ſolutum repetendi. Talis non poſſet lucrari. Primò, Quia decipit aduerſarium; (hoc ipſo enim quo exponit rem ſuam, ſignificat ſe eſſe paratum ſoluere & amittere, ſi ludo vincatur, cuius tamen contrarium mente gerit) quam deceptionem ſi aduerſarius ſciet, nollet ludere. Secundò, Quia debet eſſe par conditio ludentium; nempe vt vterque eodem modo paratus ſit amittere rem depoſitam, ſi victus fuerit, qui tamen ſincero animo luſit, non cogitans de non ſoluendo, vel de recuperando amiſſo, aut habens animum ſoluendi, & non recuperandi; poſſet peracto luſu mutare animum, & nolle ſoluere; vel ſi ſoluit, repetere ſolutum: quia hoc vtrique leges concedunt, & in eo ſunt pares. idq; locum habet, ſiue vterque ludat credito, ſiue vterque præſenti pecunia; ſiue alter credito, alter præſenti pecunia. ſicut enim qui ludit credito, poſſet poſtea nolle ſoluere; ita etiam qui præſenti pecunia ludit, poſſet repetere ſolutum. vnde verum non eſt quòd quidam docent, cum, qui ludit credito, non poſſet lucrari ab eo, qui exponit præſentem pecuniam, niſi iuret ſe ſoluturum. ſatis enim eſt vt ludens credito, bona fide intendat ſoluere, vtque aduerſarius, eius fide ſit contentus.

Petes, Quid ſi ludens credito non teneatur ſoluere, & ludenti pecuniâ numeratâ non detur repetitio; Vtrum tunc is, qui credito ludit, poſſit lucrari?

Reſpond. Poſſe, ſi cum luderet animum habebat ſoluendi: quia alter cenſetur cedere iure ſuo, hoc ipſo, quo ſciens & volens cum tali ludit, præſentem pecuniam exponens. Talis lex lata eſt à Carolo V. in Hiſpania, de qua Couarr. reg. Peccatum, p. 2. §. 4. num. 8. & Caſtro lib. 2. de leg. pæn. cap. 2.

32 *Si nō poſſit alienare. Religioſus.*
Tertius eſt, Cum alter ludentium non poſſet rem depoſitam alienare; vt ſi ſit Religioſus vel filiusfamilias. Religioſus abſque conſenſu Superioris non poſſet quidquam ludo acquirere; quia ſine eo non poſſet quidquam in ludum deponere. vnde ſi lucratur, tenetur ad reſtitutionem; ſicut & ille tenetur, qui ab eo lucratus fuerit. Cum

33 Cum conſenſu tamen Superioris poteſt lucrari & perdere, etiam notabilem ſummam; quia eſt contractus oneroſus, qui poteſt Monafterio eſſe vitilis. quamvis peccet, res Monafterij ſic exponendo: & quidem mortiferè, iuxta Nauarrum cap.20.num.9. Si tamen contigerit Monafterium grauitè lædi ex ludo, datur ei reſtitutio in integrum, ſicut in alijs contractibus. De pupillo & minore habente curatorem, dictum eſt ſuprà cap.17. dubit.8. Filiusfamilias pubertatem ingreſſus, ſi habet caſtrenſia vel quaſi caſtrenſia, vel alia à parente conceſſa ad animi oblectationem, vel ad liberam adminiſtrationem, poteſt lucrari & perdere; & qui ab eo lucratus fuerit, non tenetur ad reſtitutionem. ſi autem ſolum habet aduentitia, quorum uſusfructus ſit apud parentem, non poteſt quidem ea exponere in ludum abſque parentis conſenſu; ſi tamen fecerit, & perdidit, probabile eſt, eum qui lucratus fuerit, non teneri ad reſtitutionem parenti aut filio, vt docet Molina diſput. 519. Ratio eſt, quia etiã filius non potuerit dominium horum tranſferre in alterum, (eo quòd adminiſtratio pertineret ad parentem;) tamen quia ad ipſum pertinet dominium directum, poterit victor hæc retinere Iure retentionis, pro debito, quo filiusfamilias manet illi ex ludo, naturali Iure obſtrictus. hoc tamen limitauerim ad euentum, quo parens cenſeri poſſit condonare filio uſusfructum, & cedere Iure adminiſtrandi illa bona: vel quando per filium alia ratione compenſari poteſt. Alioquin ſi parens id, quod amiſſum eſt, repeteret, vel contingeret ipſum velle ſibi reſtitui, deberet reddi; ſed filius teneretur de euiſtione ex rebus ſuis quamprimùm commodè poſſet. Niſi fortè ludo vitio amiſerit; (tunc enim ſicut non tenetur ſoluere, ita neque compenſare ſi fuerit euiſtum) vel niſi ſe poſſit eximere beneficio reſtitutionis in integrum, quod minori, ſi læſus fuerit, competit vſque ad 29. annum completum; vt dictum eſt ſuprà cap.17. dub.8.

36 Si filiusfamilias non habet quidquam proprii, ſed tantum aliena, quæ ipſe non poteſt in alium tranſferre, & aduerſarius id nouit, neuter poteſt

lucrari: quia contractus eſt irritus, cum vtrique ſit mala fides. Idem dicendum, ſi quis ludat cum eo, quem ſcit deponere rem furtiuam. colligitur ex L. Si in empt. 34. §. Item ſi emptor. 7. de contrahenda emptione. Si autem aduerſarius bona fide putat eſſe rem ipſius, aut ipſi eſſe conceſſam liberam adminiſtrationem; tunc vterque poteſt lucrari, quia contractus eſt validus propter bonam fidem alterius contrahentium; vt colligi poteſt ex L. Rem alienam. 28. 7. de contrahenda emptione. vide dicta cap. 20. dubit. 18. vbi tamen victor ſciuerit, rem, quam lucratus eſt, eſſe alienam, tenetur illam curare reſtitui; ſed tunc filiusfamilias tenetur illi de euiſtione, manetque obligatus ad compenſandum.

Duo tamen hæc ſunt Notanda: Alterum eſt, filiumfamilias, qui à parente ſuſtentatur in aula vel Vniuerſitate, poſſe particulam aliquam ſummæ ſuſtentationi deſtinatæ, ludo honeſto inſumere, nempe 4. vel 5. in centum, vt docet Sotus l.4.q.5. art.2. & Nauarr. cap.20.num.12. Ratio eſt, quia ad alimenta pertinet etiam honeſta recreatio, ætati & ſtatu conueniens, & æqualibus paſſim conceſſa, ſine qua non poſſet decorè & liberè cum ſocijs verſari. Idem ſentit Nauarrus de Religioſo, qui verſatur in ſtudijs, impenſis ſui Abbatis, vel in negotijs Monafterij foris; modò tamen id honeſtæ recreationis cauſa faciat.

Alterum eſt, Eum, qui ſolum quatuor poteſt deponere in ludum, non poſſe ſingulis commiſſionibus ab vno eodemque lucrari pluſquam quatuor; quia debet eſſe par conditio ludentium: niſi alter ſciens conditionem ſocij, cedat Iure ſuo. poteſt tamen amplius lucrari, ſi plures ſint in quos ludit; vt ſi quatuor ludant, & ſinguli deponant quatuor, poterit lucrari duodecim. diuerſis etiam commiſſionibus poterit ab vno eodemque plus lucrari, quam poteſt perdere. cum enim non poſſit perdere niſi quatuor, poteſt lucrificare centum. Ratio eſt, quia fatiſ eſt ad ſingulorum ludorum lucra, vt poſſit alienare quod in quoque ludo deponit. Adde, poſſe etiam deponere quidquid lucratus fuerit; quia parens ad id tacitam facultatem dare cenſetur. vide Nauarrum ſuprà.

CAPVT VIGESIMVMSEPTIMVM.

De Depoſito & Commodato.

Conſtat 6. Dubitationibus.

EXpoſitis contractibus, quibus tranſfertur dominium, dicendum eſt de quibusdam alijs, quibus non tranſfertur: inter quos primò occurrunt contractus Depoſiti & Commodati.

DVBITATIO I.

Quid ſit depoſitum, quid commodatum.

RESPONDEO & Dico Primò, Depoſitum vocatur & res ipſa, quæ alicui cuſtodienda traditur, & contractus, quo aliquid traditur cuſtodiendum, vt integrum reſtituatur; vt colligitur ex L. 1.

7. Depoſiti.

Dico Secundò, Contractus hic re ipſa perficitur: nempe dum res traditur à deponente, & ſuſcipitur à depoſitario: tradere enim vel deponere in domo non ſufficit, niſi alter ſignificet ſe eius cuſtodiam ſuſcipere: niſi fortè ex officio teneatur eam cuſtodire; vt ſunt caupones, ſtabularij, nauta, & auriga; ſufficit enim illis videntibus rem in domo, vel naui, vel curru deponi, teſte Gomezio tom.2. cap.7. num.2.

Dico Tertio, Deponi ordinariè ſolent res mobiles aut ſe mouentes; non autem immobiles, niſi quando eſt de aliqua re immobili controuerſia: tunc enim deponi ſolet apud ſequeſtrum, vt cuſtodiat, & vt fructus eius ſeruetur ei, qui ſuperior fuerit in lite. vide Silueſtrum v. Depoſitum,